

Maja Wojciechowska
Uniwersytet Gdański

***Katechismus der Bücherei* Paula Ladewiga jako źródło inspiracji dla współczesnego bibliotekarza. Komentarz na marginesie książki *Wokół „Katechizmu biblioteki” Paula Ladewiga 2* pod redakcją Zdzisława Gębołysia i Katarzyny Wodniak**

Zdzisław Gębołyś, Katarzyna Wodniak (red.), *Wokół „Katechizmu biblioteki” Paula Ladewiga 2*, Bydgoszcz, 2021.

Na początku 2021 r. nakładem wydawnictwa Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy ukazała się książka *Wokół „Katechizmu Biblioteki” Paula Ladewiga*. To drugi tom inspirowany przemyśleniami tego niemieckiego bibliotekoznawcy, tym razem zredagowany przez Zdzisława Gębołysia oraz Katarzynę Wodniak, stanowiący pokłosie konferencji zrealizowanej w czerwcu 2019 r.

Na książkę składa się 27 artykułów bibliotekarzy, bibliotekoznawców, bibliologów oraz informatologów i historyków, dla których myśli Ladewiga stały się pretekstem do podjęcia własnych dociekań naukowych. Jak piszą redaktorzy: „Na kanwie zawartych [w *Katechizmie*] myśli, refleksji, sentencji, zgrabnych aforyzmów, „ubranych” w formę rad, poświęconych książce i bibliotece oraz meandrom jej funkcjonowania, powstały teksty, w których spotyka się: współczesność z przeszłością, teoria z praktyką, tradycja z nowoczesnością, młodość z dojrzałością, nauka z praktyką, Polacy z cudzoziemcami. Dzieło Ladewiga jest ich punktem odniesienia i inspiracją”. Niewątpliwie jest to trafny opis, pokazujący jak wiele różnorodnych wątków i zagadnień, a także różnych punktów widzenia i przemyśleń zostało uwzględnionych w tomie. Pytanie — czy jest to słuszne podejście, zważywszy na to, że sam Ladewig pisał wiele i na różne

tematy. Czy w natłoku artykułów i książek pojawiających się co roku na rynku wydawniczym Czytelnikowi uda się odnaleźć odpowiednie referaty związane z jego zainteresowaniami naukowymi, zamieszczone w bydgoskiej książce? Pytanie to ma po części charakter retoryczny, ponieważ taka praktyka publikacyjna stosowana jest powszechnie i wynika z polityki wydawniczej polskich uczelni. Niemniej jednak tematyka omawianej książki jest bardzo szeroka — znaleźć w niej można teksty odnoszące się do historii — poświęcone sylwetkom bibliotekarzy, znaczeniu kobiet w nauce i kulturze Polski, postaciom biskupów; opracowania dotyczące współczesnej działalności bibliotek, bieżących i archiwalnych czasopism, a nawet serwisów internetowych. Spójności temu nie poprawia również wydrukowanie referatów w różnych językach, w których były one prezentowane podczas konferencji. Zatem zróżnicowanie tekstów jest duże. Z tych względów trudno jest omawiać wspomnianą książkę jako jedną całość, zwłaszcza że każdy autor reprezentuje inny poziom naukowy, posługuje się innym stylem, ma też różne nawyki pisarskie. Dlatego też omówione pokrótce zostaną wybrane najciekawsze teksty, przede wszystkim dotyczące wątków współczesnych.

Książkę rozpoczyna tekst Zdzisława Gębołyśa *Śladami Paula Ladewiga*, w którym autor przybliża, nie po raz pierwszy zresztą, sylwetkę tego bibliotekarza, archiwisty, ale też historyka, filologa oraz geografa, który część swojego życia spędził w Polsce. Zdzisław Gębołyś bardzo konsekwentnie stara się zaprezentować postać Ladewiga polskiemu czytelnikowi. Pisał o nim już wcześniej¹, a także przygotował jego polską edycję *Katechizmu*², który po raz pierwszy, w wersji niemieckiej, został opublikowany w 1914 r. w Lipsku³. Co prawda w swoim najnowszym tekście koncentruje się na przebiegu drogi życiowej Ladewiga, w mniejszym stopniu omawiając jego prace badawcze, jednak niewątpliwie rozdział ten tworzy niezbędne w książce ramy, w które wpisują się lub do których nawiązują kolejne referaty.

Jednym z ciekawszych tekstów jest referat Stanisławy Kurek-Kokocińskiej *Role bibliotekarza wobec adresatów działań bibliotecznych. Analiza treści publikacji praktyków zawodu XX i XXI wieku*. Autorka prześledziła publikacje fachowe poczynając od 1914 r., po to by pokazać ewolucję pojmowania roli w zawodzie bibliotekarza — przed 1945 r., w okresie PRL-u, czy po roku dwutysięcznym. To niezwykle ciekawe ujęcie, uwzględniające rozważania Ladewiga, Radlińskiej, Korpały, ale również autorów współczesnych, jak Kamińska czy Wojciechowski. Na podstawie dokonanej analizy możliwe okazało się pokazanie różnorodności funkcji, które realizują bibliotekarze. W przeanalizowanych

¹ Gębołyś Zdzisław, *Katechizm bibliotekarza dra Paula Ladewiga*, „Bibliotekarz Zachodniopomorski”, 2014, Nr 1, s. 21-50; Gębołyś Zdzisław, *Paul Ladewig — życie długie, zmienne, ale ciekawe*. W: Gębołyś Zdzisław (red.), *Wokół „Katechizmu biblioteki” Paula Ladewiga*, Bydgoszcz 2019, s. 15-33.

² Ladewig Paul, *Katechizm biblioteki*, Bydgoszcz, 2016.

³ Ladewig Paul, *Katechismus der Bücherei*, Leipzig 1914.

treściach pracownik biblioteki z jednej strony jawi się jako przewodnik po zasobach, z drugiej zaś jako asystent czy pomocnik użytkownika. Autorka artykułu wyodrębniła, jej zdaniem, trzy kluczowe role, polegające na: kierowaniu, oddziaływaniu i wspieraniu użytkowników. Warto w tym miejscu nadmienić, iż w 2021 r. ukazała się książka pod redakcją właśnie Stanisławy Kurek-Kokocińskiej oraz Anny Tokarskiej, poświęcona wzorcom osobowym w zawodach bibliotekarskich⁴, po którą także warto sięgnąć.

Następnym ciekawym artykułem, który także porządkuje wiedzę na temat zawodu bibliotekarza, jest tekst Małgorzaty Bańkowskiej *Spoleczno-prawne determinanty rozwoju zawodowego pracowników bibliotek w Polsce. Stan obecny i perspektywy*. Autorka w sposób kompleksowy starała się opisać uwarunkowania związane z zawodem bibliotekarza w Polsce. Od uregulowań prawnych przechodzi do systemów awansowania, pokrótce omawia kształcenie i doskonalenie zawodowe, by wreszcie zaprezentować perspektywy rozwoju zawodowego pracowników bibliotek. Oczywiście jest to tylko zasygnalizowanie pewnych kwestii – trudno jest bowiem w ramach jednego artykułu opisać je wyczerpująco – pozwala to jednak spojrzeć na zawód bibliotekarza całościowo, dostrzec system uwarunkowań wpływający na finalny wynik, który tworzą m.in. obowiązujące przepisy, modele kształcenia i motywowania pracowników.

Ciekawej analizy dokonała Hanna Gaweł, która zajęła się badaniem publikacji poruszających wątek przyszłości bibliotek. Interesujący jest wniosek, który wysnuła Autorka, a mianowicie, że wizja przyszłości bibliotek formułowana obecnie przez bibliotekarzy jest bardzo podobna do tej autorstwa Ladewiga oraz jemu współczesnych i koncentruje się na pięciu obszarach tematycznych: książce, bibliotece, pracy biblioteki, pracy z czytelnikiem oraz zarządzaniu biblioteką.

Niezwykle ważny temat poruszył Mariusz Balcerek, który w swoim artykule *Cel rozrywkowy bibliotek we współczesnym świecie...* postawił pytanie na temat granicy tej właśnie działalności bibliotek. Słusznie zwrócił uwagę, że dodatkowe usługi, atrakcje i wydarzenia, które organizują biblioteki, aby przyciągnąć uwagę czytelników, zwiększają atrakcyjność tych instytucji oraz liczbę odwiedzających, ale równocześnie powodują utratę tożsamości i pierwotnego charakteru księżnic. Czy doprowadzi to do całkowitego zaniku ich tradycyjnych funkcji? Warto się nad tym zastanowić.

W książce pojawia się także szereg artykułów prezentujących prężnie działające biblioteki (tj. Sopoteka, Stacja Kultura w Rumi) oraz biblioteki o długiej historii i bogatych tradycjach (np. Biblioteka Księżnej Anny Amalii w Weimarze, Biblioteki Polskiej Macierzy Szkolnej w latach 1919-1939 i in.).

Ponieważ całość książki podzielono na trzy części: *Bibliotekarze*, *Biblioteki* oraz *Wokół informacji naukowej, książki i prasy* to część tekstów poświęcono właśnie narzędziom informacji. W tej grupie pojawiają się opisy oprogramowania,

⁴ Kurek-Kokocińska Stanisława, Tokarska Anna (red.), *W poszukiwaniu wzorów i wzorców osobowych wykonawców zawodów bibliotekarskich*, Łódź 2021.

Źródło: <https://wydawnictwo.ukw.edu.pl/>

w tym produktów komercyjnych, co ma zapewne zwrócić uwagę bibliotekarzy praktyków na możliwość pozyskania pewnych rozwiązań.

Podsumowując, w książce znalazłam wiele interesujących referatów i analiz, które z pewnością warto przeczytać. Są w niej również teksty w niewielkim stopniu związane z tematem przewodnim. Szkoda, że ich Autorzy nie zdecydowali się na publikację w odpowiednich, powiązanych tematycznie czasopismach, co pozwoliłoby zainteresowanym czytelnikom łatwiej je odnaleźć. Mimo tego, po przeczytaniu całości można dojść do ciekawej konkluzji, że niezależnie od zmienności narzędzi, wiele problemów bibliotekarstwa, które sygnalizował Ladewig przed stu laty, jest dziś aktualnych, a pewne rozwiązania i pomysły mogą mieć uniwersalny charakter.